

**ВИДИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН
У СФЕРІ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИКИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ**

**TYPES OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGULATION OF RELATIONS
IN THE FIELD OF ELECTRICITY IN THE CONTEXT
OF UKRAINE'S EUROPEAN INTEGRATION**

У статті проаналізовано види адміністративно-правового регулювання відносин у сфері електроенергетики в умовах євроінтеграції України. Виведено авторську класифікацію та окреслено взаємозв'язки між складовими елементами. Охарактеризовано специфіку кожного виду адміністративно-правового регулювання відносин у сфері електроенергетики в умовах євроінтеграції України та деталізовано його зміст. Наголошено на тому, що важливою особливістю нормативно-адміністративно-правового регулювання відносин у сфері електроенергетики є його здійснення правовими нормами, закріпленими у нормативно-правових актах, нормативно-правових договорах та інших формах права, прийнятих як на національному, так і на міжнародному рівнях. Встановлено, що індивідуальне адміністративно-правове регулювання відносин у сфері електроенергетики здійснюється за допомогою разових рішень, що стосуються конкретного випадку чи конкретної особи. Зроблено висновок про існування двох видів адміністративно-правового регулювання відносин у сфері електроенергетики в умовах євроінтеграції України, а саме нормативного та індивідуального. Такий підхід відповідає як наявним у правовій доктрині нашої держави концепціям щодо класифікації видів правового й адміністративно-правового регулювання суспільних відносин, так і сучасному стану нормативно-правової бази регулювання відносин у сфері електроенергетики нашої держави. Нормативне регулювання є ключовим видом адміністративно-правового регулювання відносин у сфері електроенергетики. Як нами встановлено, воно здійснюється як на національному, так і на міжнародному рівнях за допомогою норм, установлених як законодавчими, так і підзаконними актами. Щодо індивідуального адміністративно-правового регулювання відносин у сфері електроенергетики, то у процесі дослідження ми дійшли висновку, що його значення поступово стає все більшим. Важливою передумовою для цього став перехід України до ринкових відносин у сфері електроенергетики. З огляду на те, що низка правовідносин на ринку електроенергетики має договірний характер, індивідуальне адміністративно-правове регулювання відносин у сфері електроенергетики сьогодні має не менше значення, ніж нормативне.

Ключові слова: адміністративно-правове регулювання, відносини у сфері електроенергетики, правові норми, нормативно-правові акти.

In the article the types of administrative and legal regulation of relations in the field of electric power in the conditions of European integration of Ukraine are analyzed. The author's classification is derived and the relationships between the constituent elements are outlined. The specifics of each type of administrative and legal regulation of relations in the field of electricity in the context of European integration of Ukraine are described and its content is detailed. It is emphasized that an important feature of the normative administrative and legal regulation of relations in the field of electricity is its implementation by legal norms enshrined in normative legal acts, normative legal

agreements and other forms of law adopted at both national and international levels. It is established that individual administrative and legal regulation of relations in the field of electricity is carried out by means of one-time decisions concerning a specific case or a specific person. It is concluded that there are two types of administrative and legal regulation of relations in the field of electricity in the context of European integration of Ukraine: regulatory and individual. This approach corresponds to the existing concepts in the legal doctrine of our state on the classification of types of legal and administrative-legal regulation of public relations, and the current state of the legal framework for regulating relations in the field of electricity in our country. Normative regulation is a key type of administrative and legal regulation of relations in the field of electricity. As we have established, it is carried out both at the national and international level, both by means of the norms established by legislative, and by-laws. Regarding the individual administrative and legal regulation of relations in the field of electricity, in the process of research we came to the conclusion that its importance is gradually increasing. An important precondition for this was Ukraine's transition to market relations in the electricity sector. Given the fact that a number of legal relations in the electricity market are contractual in nature, individual administrative and legal regulation of relations in the field of electricity today is no less important than the normative.

Key words: *administrative and legal regulation, relations in the field of electric power, legal norms, normative legal acts.*

Актуальність теми. Трансформаційні процеси, які сьогодні відбуваються у сфері електроенергетики в нашій державі, привели до істотних змін у її адміністративно-правовому регулюванні.

По-перше, було прийнято низку нових нормативно-правових актів, які нині врегульовують відносини у сфері електроенергетики. Зокрема, лише за останні шість років було прийнято Закони України «Про особливості доступу до інформації у сферах постачання електричної енергії, природного газу, теплопостачання, централізованого постачання гарячої води, централізованого питного водопостачання та водовідведення» від 10 грудня 2015 року № 887-VIII [1]; «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг» від 22 вересня 2016 року № 1540-VIII [2]; «Про ринок електричної енергії» від 13 квітня 2017 року № 2019-VIII [3]; «Про заходи, спрямовані на погашення заборгованості, що утворилася на оптовому ринку електричної енергії» від 17 червня 2020 року № 719-IX [4] тощо, Постанову Кабінету Міністрів України «Про особливості регулювання відносин у сфері електроенергетики на території, де органи державної влади тимчасово не здійснюють або здійснюють не в повному обсязі свої повноваження» від 7 травня 2015 року № 263, Постанови Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг «Про затвердження Правил роздрібного ринку електричної енергії» від 14 березня 2018 року № 312 [5]; «Про затвердження Правил ринку» від 14 березня 2018 року № 307 [6], Енергетичну стратегію України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність» [7]. Іншими словами, за останні роки законодавство у сфері електроенергетики фактично повністю оновилося, що водночас свідчить про зміни адміністративно-правового регулювання відносин у сфері електроенергетики.

По-друге, Україна продовжує свій рух до євроінтеграції, отже, укладення нашою державою Меморандуму про взаєморозуміння щодо співробітництва у галузі енергетики щодо Стратегічного Енергетичного Партнерства між Україною та Європейським Союзом спільно з Європейським Співтовариством з атомної енергії [8] та Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [9], має безпосередній вплив на правове регулювання сфери електроенергетики та його подальший розвиток. Межі міжнародного співробітництва України з європейськими державами постійно розширюються, і це, безумовно, також відображається на сучасному стані адміністративно-правового регулювання відносин у сфері електроенергетики.

По-третє, значення приватно-правових засобів для регулювання відносин у сфері електроенергетики постійно зростає, а публічно-правових зменшується, незважаючи на увагу законодавця до питання належного та ефективного законодавчого регулювання відносин у сфері електроенергетики. Після прийняття вітчизняним законодавцем Закону України «Про ринок електричної енергії» від 13 квітня 2017 року № 2019-VIII [3] склад учасників відносин у сфері

електроенергетики розширився, і це також безпосередньо відобразилось на актуальних видах адміністративно-правового регулювання відносин у сфері електроенергетики, ускладнивши передусім структуру його договірних видів. Хоча сьогодні значення публічно-правового впливу на суб'єктів відносин у сфері електроенергетики також не варто недооцінювати.

Отже, в умовах євроінтеграції України та запровадження нової моделі відносин у сфері електроенергетики види адміністративно-правового регулювання відносин у сфері електроенергетики зазнають істотних змін та потребують ґрунтовного дослідження.

Стан дослідження. Окремі види адміністративно-правового регулювання відносин у сфері електроенергетики досліджувались багатьма вітчизняними науковцями. Серед тих дослідників, чії праці були присвячені цьому питанню, відзначимо внесок у доктрину адміністративного права таких учених, як С.Б. Барбелюк, О.Ю. Битяк, С.Д. Білоцький, Ю.В. Ващенко, С.Г. Голикова, Г.Д. Джумагельдієва, В.Г. Дідик, І.І. Дороніна, Я.Р. Кицик, О.Б. Кишко-Єрлі, В.В. Коробкін, В.О. Криворучко, Д.В. Кузьмін, М.М. Кузьміна, Н.В. Майданевич, С.В. Майстро, О.С. Матвійчук, Л.О. Панькова, М.І. Пиляк, Е.Ю. Рибнікова, Ю.М. Рудь, Н.І. Соколовська, О.Ю. Стоян, Т.Є. Харитоновна. Водночас підкреслимо, що питання видів адміністративно-правового регулювання відносин у сфері електроенергетики в умовах євроінтеграції України нині не є належним чином дослідженим із таких причин. По-перше, низка досліджень, присвячених видам адміністративно-правового регулювання відносин у сфері електроенергетики, здійснювалась за інших умов, а саме тих, коли імперативні приписи відігравали значно важливішу роль для сфери електроенергетики, ніж договірне регулювання. По-друге, сьогодні у вітчизняній науковій літературі відсутні концепції щодо класифікації видів адміністративно-правового регулювання відносин у сфері електроенергетики, тому вважаємо, що в умовах євроінтеграції України та запровадження нової моделі відносин у сфері електроенергетики заповнення цієї теоретичної прогалини є необхідним.

Виклад основного матеріалу. Нами виділено такі різновиди нормативного адміністративно-правового регулювання відносин у сфері електроенергетики в умовах євроінтеграції України:

1) нормативне адміністративно-правове регулювання відносин у сфері електроенергетики за допомогою норм, прийнятих на національному рівні:

- законодавче адміністративно-правове регулювання відносин у сфері електроенергетики;
- підзаконне адміністративно-правове регулювання відносин у сфері електроенергетики (підзаконне адміністративно-правове регулювання відносин щодо виробництва, передачі, розподілу та постачання електричної енергії; підзаконне адміністративно-правове регулювання подальшого розвитку сфери електроенергетики в Україні);

2) нормативне адміністративно-правове регулювання відносин у сфері електроенергетики за допомогою норм, прийнятих на міжнародному рівні:

- нормативне адміністративно-правове регулювання відносин у сфері електроенергетики за допомогою міжнародних договорів, угод та меморандумів;
- нормативне адміністративно-правове регулювання відносин у сфері електроенергетики за допомогою регламентів та директив Європейського Союзу.

Отже, наше дослідження засвідчило, що одним із видів адміністративно-правового регулювання відносин у сфері електроенергетики в умовах євроінтеграції України є нормативне адміністративно-правове регулювання відносин у сфері електроенергетики. Нормативне адміністративно-правове регулювання здійснює упорядкування та організацію відносин у сфері електроенергетики, а також захист прав та інтересів їх учасників і забезпечує стабільність регулювання таких відносин шляхом прийняття нормативно-правових актів. Важливою особливістю нормативного адміністративно-правового регулювання відносин у сфері електроенергетики є його здійснення правовими нормами, закріпленими у нормативно-правових актах, нормативно-правових договорах та інших формах права, прийнятих як на національному, так і на міжнародному рівнях.

Наступний виділений нами вид адміністративно-правового регулювання відносин у сфері електроенергетики в умовах євроінтеграції України – це індивідуальне адміністративно-правове регулювання.

Аналіз індивідуального адміністративно-правового регулювання відносин у сфері електроенергетики розпочнемо з того, що сьогодні у сфері електроенергетики спостерігається тенденція до поступового зростання значення договірних регулювання відносин, пов'язаних із виробництвом, передачею, розподілом, купівлею-продажем, постачанням електричної енергії. Поступово імперативні приписи, пов'язані з виробництвом, передачею та споживанням електроенергії, замінюються договірними формами й еволюціонують в умовах конкретних договорів.

Погодимося із Е.Ю. Рибніковою в тому, що значення публічно-правового впливу на суб'єктів відносин у сфері електроенергетики важко переоцінити, але водночас договірне регулювання відносин у цій сфері також присутнє, а його значення поступово посилюється [10, с. 49]. Особливо це відчувається під час проведення паралелей між сучасним станом адміністративно-правового регулювання відносин у сфері електроенергетики та тим, що був характерний для нашої країни в часи СРСР і в пострадянський період, коли домінувала державна монополія в галузі електроенергетики, що врегульовувалась на нормативно-правовому рівні. Фактично окремі елементи цієї системи зберігають свою чинність досі, зокрема, у науковій літературі в цьому контексті вказується на діяльність ДП «Енергоринок» та збереження державного регулювання цін на електроенергію (це прекрасно ілюструє Постанова Кабінету Міністрів України «Питання надання компенсації деяким категоріям споживачів електричної енергії» від 1 лютого 2021 року № 64 [11]). Проте позитивні зміни у цьому напрямі наявні, а ринок електроенергії з прийняттям Закону України «Про ринок електричної енергії» від 13 квітня 2017 року № 2019-VIII [3], що відповідає вимогам Третього енергетичного пакету ЄС, а саме Директиви Європейського парламенту та ради 2009/72/ЄС від 13 липня 2009 року про спільні правила внутрішнього ринку електроенергії та про скасування Директиви 2003/54/ЄС [12], було реформовано відповідно до європейських зразків. Саме цю подію фактично можна сприймати як відправну точку для стрімкого розвитку індивідуального виду адміністративно-правового регулювання відносин у сфері електроенергетики, адже вітчизняний ринок електроенергетики в Україні сьогодні фактично відмовився від державної монополії на ринку електроенергетики на користь конкурентного ринку європейського зразку та ґрунтується передусім на приватно-правових відносинах, які регулюються як на нормативному рівні, так і на рівні індивідуального адміністративно-правового регулювання відносин у сфері електроенергетики.

У процесі аналізу праць вітчизняних науковців ми встановили такі особливості індивідуального адміністративно-правового регулювання відносин у сфері електроенергетики:

По-перше, індивідуальне адміністративно-правове регулювання відносин у сфері електроенергетики базується на нормативному, індивідуалізує та конкретизує його норми шляхом реагування на конкретні соціальні факти й обставини та суб'єктний склад конкретного правовідношення у сфері електроенергетики.

Як нами вже відзначалось, нормативний та індивідуальний види адміністративно-правового регулювання відносин у сфері електроенергетики існують у взаємозв'язку, а будь-які акти індивідуального регулювання правовідносин у цій сфері мають прийматись на основі нормативно-правового базису регулювання сфери електроенергетики. В науковій літературі підкреслюється, що можливість сторін договору відступити від положень чинного законодавства є одним із проявів реалізації саморегулювання в договірній сфері [13, с. 32–33]. Прийняття суб'єктами відносин у сфері електроенергетики актів застосування права чи укладення ними договорів, контрактів тощо доповнює нормативне регулювання та уточнює становище таких суб'єктів у конкретному правовідношенні. Як зазначає у цьому контексті Т.І. Тарахонич, те, що індивідуальне регулювання враховує конкретну життєву ситуацію чи конкретну особу, сприяє його індивідуалізації та конкретизації [14, с. 30]. Отже, на відміну від нормативного адміністративно-правового регулювання відносин у сфері електроенергетики, індивідуальне адміністративно-правове регулювання відносин у сфері електроенергетики не розраховане на багаторазове застосування узгоджених норм. Суб'єкти правовідносин, пов'язаних із виробництвом, передачею, розподілом, купівлею-продажем, постачанням електричної енергії, визначають за домовленістю між собою модель поведінки у конкретному правовідношенні, яка буде поширюватись лише на нього, а держава лише визначає її межі, передусім на нормативно-правовому рівні.

По-друге, індивідуальне адміністративно-правове регулювання відносин у сфері електроенергетики здійснюється за допомогою разових рішень, що стосуються конкретного випадку чи конкретної особи.

Низка вітчизняних науковців підкреслює, що індивідуальне регулювання суспільних відносин здійснюється для впорядкування поведінки їх суб'єктів шляхом впливу на них разових правил, що стосуються конкретного випадку чи конкретної особи [15, с. 45; 16, с. 159–160]. Індивідуальне адміністративно-правове регулювання відносин, на відміну від нормативного, не має загального характеру та здійснює регламентацію конкретних суспільних відносин. Наприклад, двосторонній договір про купівлю-продаж електричної енергії укладається відповідно до статті 66 Закону України «Про ринок електричної енергії» від 13 квітня 2017 року № 2019-VIII [3]. При цьому в його змісті сторони такого договору встановлюють предмет договору, характерний саме для

цього договору; визначають ціну електричної енергії та/або порядок її розрахунку (формування), які вони узгодили між собою; встановлюють строки та порядок постачання електричної енергії, який влаштовує обидві сторони; узгоджують права, обов'язки та відповідальність; визначають строк дії договору тощо. Ці умови є чинними виключно для регулювання тих відносин, що становлять предмет цього договору, і винятково на строк чинності договору. Правовідносини з іншими предметом чи іншими суб'єктами не можуть врегульовуватись положеннями цього договору.

По-третє, індивідуальне адміністративно-правове регулювання здійснюється згідно з правилами, що визначаються сторонами відносин у сфері електроенергетики в укладених ними договорах.

Як нами відзначалось, із початком функціонування нової моделі ринку електроенергетики значення договорів для регулювання правовідносин суттєво зросло. Відчутно збільшилась кількість суб'єктів ринку електричної енергії, ускладнились договірні відносини між ними, тому вітчизняний законодавець створив умови для того, щоб індивідуальне адміністративно-правове регулювання відносин у сфері електроенергетики здійснювалось максимально ефективно та враховувало інтереси усіх їхніх суб'єктів. Підтвердженням цього є те, що Кабінет Міністрів України у Постанові «Про затвердження Правил роздрібного ринку електричної енергії» від 14 березня 2018 року № 312 [5] закріпив низку типових та примірних договорів, які використовуються суб'єктами правовідносин, пов'язаних із виробництвом, передачею, розподілом, купівлею-продажем, постачанням електричної енергії, для їх регулювання. Це, зокрема, типовий договір про спільне використання технологічних електричних мереж, типовий договір про надання послуг із забезпечення перетікань реактивної електричної енергії, типовий договір споживача про надання послуг із розподілу (передачі) електричної енергії, типовий договір електропостачальника про надання послуг із розподілу (передачі) електричної енергії, примірний договір про постачання електричної енергії споживачу, типовий договір про постачання електричної енергії постачальником універсальних послуг та типовий договір про постачання електричної енергії постачальником «останньої надії». Як відзначає Я.Р. Кицик, використання типових та примірних договорів обумовлене специфікою сфери електроенергетики, яка є монополізованою [17, с. 121]. Саме через це відносини у сфері електроенергетики потребують жорсткого визначення умов, і, як наслідок, значення типових та примірних договорів у цій сфері є істотним. Загалом використання типових та примірних договорів є доволі неоднозначним та критикується багатьма науковцями з огляду на те, що їх використання фактично є обмеженням свободи договору [10, с. 50]. Одна зі сторін відносин у сфері електроенергетики, передусім споживач, позбавляється можливості визначення у договорі умов, які відповідають її інтересам. З іншого боку, очевидно, що закріплення типових та примірних договорів у цій сфері здійснюється в суспільних інтересах, адже укладення таких договорів із урахуванням інтересів кожного суб'єкта відносин у сфері електроенергетики є об'єктивно неможливим.

Також про зростання значення договорів для регулювання правовідносин у сфері електроенергетики свідчить те, що законодавець у частині 1 статті 4 Закону України «Про ринок електричної енергії» від 13 квітня 2017 року № 2019-VIII [3] закріпив перелік договорів, які можуть укладатись суб'єктами правовідносин, пов'язаних із виробництвом, передачею, розподілом, купівлею-продажем, постачанням електричної енергії. Як відзначає щодо цього Е.Ю. Рибнікова, різноманіття договорів, закріплених вітчизняним законодавцем, свідчить про те, що публічно-правові засоби регулювання у цій сфері поступово витісняються приватно-правовими засобами регулювання [10, с. 51]. Таких договорів є вісімнадцять, а саме: двосторонній договір купівлі-продажу електричної енергії (двосторонній договір); договір про участь у ринку «на добу наперед» та/або внутрішньодобовому ринку; договір про купівлю-продаж електричної енергії на ринку «на добу наперед»; договір про купівлю-продаж електричної енергії на внутрішньодобовому ринку; договір про участь у балансуєчому ринку; договір про врегулювання небалансів; договір про надання послуг з розподілу; договір про надання послуг з передачі; договір про надання допоміжних послуг; договір про надання послуг з диспетчерського (оперативно-технологічного) управління; договір про приєднання до системи передачі; договір про приєднання до системи розподілу; договір про участь у розподілі пропускнуої спроможності; договір про постачання електричної енергії споживачу; договір про постачання електричної енергії постачальником універсальних послуг; договір про постачання електричної енергії постачальником «останньої надії»; договір про надання послуг комерційного обліку електричної енергії; договір про купівлю-продаж електричної енергії за «зеленим» тарифом; договір про купівлю-продаж електричної енергії між гарантованим покупцем та суб'єктом господарювання, який за результатами аукціону набув право на підтримку. Звернемо увагу на пункт 19 частини 1 статті 4 Закону України

«Про ринок електричної енергії» від 13 квітня 2017 року № 2019-VIII [3], адже він передбачає можливість укладення суб'єктами відносин у сфері електроенергетики інших видів договорів, передбачених відповідно до нормативно-правових актів, що регулюють функціонування ринку електричної енергії. Загалом, незважаючи на невичерпний характер такого переліку, все ж таки сформулюємо висновок, що усі перераховані договори в сукупності формують єдину систему, а між багатьма договорами наявні взаємозв'язки.

Аналізуючи зміст цих договорів, пропонуємо звернути увагу на деякі специфічні риси та закономірності, які їм притаманні. Передусім звернемо увагу на те, що для різних договорів характерний різних суб'єктний склад сторін, які їх укладають. Наприклад, сторонами договору про постачання електричної енергії споживачу є власне споживач та постачальник електричної енергії. Водночас варто враховувати, що у багатьох відносинах у сфері електроенергетики беруть участь не лише виробники та споживачі електроенергії, але й суб'єкти, що надають різні послуги. Наприклад, сторонами договору про спільне використання технологічних електричних мереж є споживач та оператор системи. Як наслідок, разом із відносинами про купівлю-продаж електричної енергії індивідуальне адміністративно-правове регулювання шляхом укладення різних договорів також притаманне різноманітним правовідносинам, що сприяють купівлі-продажу. Наприклад, відповідні договори укладаються для розподілу електричної енергії, її передачі, надання допоміжних послуг тощо. Втім, вибираючи критерії для класифікації видів індивідуального адміністративно-правового регулювання відносин у сфері електроенергетики, ми зупинимось передусім на критерії предмету відносин, що регулюються, та виділимо такі види індивідуального адміністративно-правового регулювання відносин у сфері електроенергетики. По-перше, це індивідуальне адміністративно-правове регулювання відносин, пов'язаних із виробництвом електричної енергії. З переліку договорів, визначеного у статті 4 Закону України «Про ринок електричної енергії» від 13 квітня 2017 року № 2019-VIII, відзначимо у цьому контексті договори про участь у ринку «на добу наперед» та/або внутрішньодобовому ринку, про участь у балансуєчому ринку та про врегулювання небалансів. Ці договори є такими, що мають значний вплив на регулювання відносин у сфері електроенергетики. По-друге, це індивідуальне адміністративно-правове регулювання відносин, пов'язаних із передачею електричної енергії. Аналізуючи статтю 4 Закону України «Про ринок електричної енергії» від 13 квітня 2017 року № 2019-VIII [3], можемо відзначити такі види договорів, як договір про надання послуг з передачі та договір про приєднання до системи передачі. По-третє, це індивідуальне адміністративно-правове регулювання відносин, пов'язаних із розподілом електричної енергії. У цьому контексті зі змісту статті 4 Закону України «Про ринок електричної енергії» від 13 квітня 2017 року № 2019-VIII [3] як приклад договірному регулювання таких правовідносин можемо виділити договори про надання послуг із розподілу, про приєднання до системи розподілу та про участь у розподілі пропускнує спроможності. По-четверте, це індивідуальне адміністративно-правове регулювання відносин, пов'язаних із купівлею-продажем електричної енергії (прикладів таких договорів у статті 4 Закону України «Про ринок електричної енергії» від 13 квітня 2017 року № 2019-VIII [3] закріплено чимало). Це і двосторонній договір купівлі-продажу електричної енергії, і договір про купівлю-продаж електричної енергії на ринку «на добу наперед», і договір про купівлю-продаж електричної енергії на внутрішньодобовому ринку, і договір про купівлю-продаж електричної енергії за «зеленим» тарифом, і договір про купівлю-продаж електричної енергії між гарантованим покупцем та суб'єктом господарювання, який за результатами аукціону набув право на підтримку тощо. По-п'яте, у контексті теми нашого дослідження виділимо індивідуальне адміністративно-правове регулювання відносин, пов'язаних із постачанням електричної енергії, а серед договорів, визначених статтею Закону України «Про ринок електричної енергії» від 13 квітня 2017 року № 2019-VIII [3], виділимо договір про постачання електричної енергії споживачу, договір про постачання електричної енергії постачальником універсальних послуг та договір про постачання електричної енергії постачальником «останньої надії». Останній різновид індивідуального адміністративно-правового регулювання відносин у сфері електроенергетики, на нашу думку, – це індивідуальне адміністративно-правове регулювання відносин, пов'язаних із наданням послуг у сфері електроенергетики. До таких договорів з переліку, визначеного у статті 4 Закону України «Про ринок електричної енергії» від 13 квітня 2017 року № 2019-VIII [3], віднесемо договір про надання допоміжних послуг, договір про надання послуг з диспетчерського (оперативно-технологічного) управління та договір про надання послуг комерційного обліку електричної енергії. На нашу думку, така класифікація дає змогу прослідкувати взаємозв'язки договорів у сфері електроенергетики та підкреслити важливу роль індивідуального регулювання

для адміністративно-правового регулювання відносин у сфері електроенергетики в умовах євроінтеграції України.

Таким чином, на основі здійсненого аналізу ми дійшли висновку про те, що до індивідуального адміністративно-правового регулювання відносин у сфері електроенергетики в умовах євроінтеграції України належать такі різновиди адміністративно-правового регулювання:

- 1) індивідуальне адміністративно-правове регулювання відносин, пов'язаних із виробництвом електричної енергії;
- 2) індивідуальне адміністративно-правове регулювання відносин, пов'язаних із передачею електричної енергії;
- 3) індивідуальне адміністративно-правове регулювання відносин, пов'язаних із розподілом електричної енергії;
- 4) індивідуальне адміністративно-правове регулювання відносин, пов'язаних із купівлею-продажем електричної енергії;
- 5) індивідуальне адміністративно-правове регулювання відносин, пов'язаних із постачанням електричної енергії;
- 6) індивідуальне адміністративно-правове регулювання відносин, пов'язаних із наданням послуг у сфері електроенергетики.

Загалом наше дослідження індивідуального адміністративно-правового регулювання відносин у сфері електроенергетики в умовах євроінтеграції України засвідчило, що воно базується на нормативному, індивідуалізує та конкретизує його норми шляхом реагування на конкретні соціальні факти й обставини та суб'єктний склад конкретного правовідношення у сфері електроенергетики. Встановлено, що індивідуальне адміністративно-правове регулювання відносин у сфері електроенергетики здійснюється за допомогою разових рішень, що стосуються конкретного випадку чи конкретної особи. Досліджено, що індивідуальне адміністративно-правове регулювання здійснюється згідно з правилами, які визначаються сторонами відносин у сфері електроенергетики в укладених ними договорах, і на основі цього сформульовано висновок, що різновидами індивідуального адміністративно-правового регулювання відносин у сфері електроенергетики є індивідуальне адміністративно-правове регулювання відносин, пов'язаних із виробництвом електричної енергії; індивідуальне адміністративно-правове регулювання відносин, пов'язаних із передачею електричної енергії; індивідуальне адміністративно-правове регулювання відносин, пов'язаних із розподілом електричної енергії; індивідуальне адміністративно-правове регулювання відносин, пов'язаних із купівлею-продажем електричної енергії; індивідуальне адміністративно-правове регулювання відносин, пов'язаних із постачанням електричної енергії; індивідуальне адміністративно-правове регулювання відносин, пов'язаних із наданням послуг у сфері електроенергетики.

Загалом, підсумовуючи здійснене дослідження, ми встановили, що серед видів адміністративно-правового регулювання відносин у сфері електроенергетики в умовах євроінтеграції України необхідно виділити такі.

- 1) Нормативне адміністративно-правове регулювання відносин у сфері електроенергетики, що здійснює упорядкування і організацію відносин у сфері електроенергетики та захист прав й інтересів їх учасників; забезпечує стабільність у регулюванні відносин у сфері електроенергетики шляхом прийняття нормативно-правових актів; здійснюється правовими нормами, закріпленими у нормативно-правових актах, нормативно-правових договорах та інших формах права, прийнятих на національному та міжнародному рівнях.

Нормативне адміністративно-правове регулювання відносин у сфері електроенергетики за допомогою норм, прийнятих на національному рівні:

- законодавче адміністративно-правове регулювання відносин у сфері електроенергетики формують Закони України «Про енергозбереження» від 1 липня 1994 року № 74/94-ВР, «Про альтернативні джерела енергії» від 20 лютого 2003 року № 555-IV, «Про комбіноване виробництво теплової та електричної енергії (когенерацію) та використання скидного енергопотенціалу» від 5 квітня 2005 року № 2509-IV, «Про заходи, спрямовані на забезпечення сталого функціонування підприємств паливно-енергетичного комплексу» від 23 червня 2005 року № 2711-IV, «Про особливості доступу до інформації у сферах постачання електричної енергії, природного газу, теплопостачання, централізованого постачання гарячої води, централізованого питного водопостачання та водовідведення» від 10 грудня 2015 року № 887-VIII, «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг» від 22 вересня 2016 року № 1540-VIII, «Про ринок електричної енергії» від 13 квітня 2017 року № 2019-VIII,

«Про заходи, спрямовані на погашення заборгованості, що утворилася на оптовому ринку електричної енергії» від 17 червня 2020 року № 719-ІХ та інші закони України;

– підзаконне адміністративно-правове регулювання відносин у сфері електроенергетики, що включає підзаконне адміністративно-правове регулювання відносин щодо виробництва, передачі, розподілу та постачання електричної енергії; підзаконне адміністративно-правове регулювання відносин, які виникають між суб'єктами господарської діяльності, які займаються виробництвом, передачею, розподілом, постачанням електричної енергії, та споживачами електричної енергії (Постанови Кабінету Міністрів України «Про Комплексну державну програму енергозбереження України» від 5 лютого 1997 року № 148, «Про затвердження Порядку визначення розміру і відшкодувань збитків, завданих енергопостачальнику внаслідок викрадення електричної енергії» від 8 лютого 2006 року № 122, «Про особливості регулювання відносин у сфері електроенергетики на території, де органи державної влади тимчасово не здійснюють або здійснюють не в повному обсязі свої повноваження» від 7 травня 2015 року № 263, Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів з реалізації етапу «Реформування енергетичного сектору (до 2020 року)» Енергетичної стратегії України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність»» від 6 червня 2018 року № 497-р, Акти Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (зокрема, Постанова «Про затвердження Правил роздрібного ринку електричної енергії» від 14 березня 2018 року № 312)); підзаконне адміністративно-правове регулювання подальшого розвитку сфери електроенергетики в Україні (Енергетична стратегія України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність», Державна цільова економічна програма енергоефективності і розвитку сфери виробництва енергоносіїв з відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива на 2010–2021 роки та інші підзаконні нормативно-правові акти).

Нормативне адміністративно-правове регулювання відносин у сфері електроенергетики за допомогою норм, прийнятих на міжнародному рівні:

– нормативне адміністративно-правове регулювання відносин у сфері електроенергетики за допомогою міжнародних договорів, угод та меморандумів, таких як Договір до Енергетичної Хартії та Заключний акт до неї і Протокол до Енергетичної Хартії з питань енергетичної ефективності і суміжних екологічних аспектів, Меморандум про взаєморозуміння щодо співробітництва у галузі енергетики щодо Стратегічного Енергетичного Партнерства між Україною та Європейським Союзом спільно з Європейським Співтовариством з атомної енергії, Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, двосторонні договори та угоди України з іншими державами тощо;

– нормативне адміністративно-правове регулювання відносин у сфері електроенергетики за допомогою регламентів та директив Європейського Союзу, таких як Регламент (ЄС) № 714/2009 Європейського Парламенту та Ради від 13 липня 2009 року про умови доступу до мережі для транскордонного обміну електроенергією та скасування Регламенту (ЄС) № 1228/2003, Директива Європейського Парламенту та Ради 2009/72/ЄС від 13 липня 2009 року про спільні правила внутрішнього ринку електроенергії та про скасування Директиви 2003/54/ЄС, інші акти міжнародного законодавства.

2) Індивідуальне адміністративно-правове регулювання відносин у сфері електроенергетики, що базується на нормативному, індивідуалізує та конкретизує його норми шляхом реагування на конкретні соціальні факти й обставини та суб'єктний склад конкретного правовідношення у сфері електроенергетики; здійснюється за допомогою разових рішень, що стосуються конкретного випадку чи конкретної особи; здійснюється згідно з правилами, що визначаються сторонами відносин у сфері електроенергетики в укладених ними договорах:

– індивідуальне адміністративно-правове регулювання відносин, пов'язаних із виробництвом електричної енергії (договори про участь у ринку «на добу наперед» та/або внутрішньодобовому ринку, про участь у балансуєчому ринку та про врегулювання небалансів);

– індивідуальне адміністративно-правове регулювання відносин, пов'язаних із передачею електричної енергії (договори про надання послуг із передачі та про приєднання до системи передачі);

– індивідуальне адміністративно-правове регулювання відносин, пов'язаних із розподілом електричної енергії (договори про надання послуг із розподілу, про приєднання до системи розподілу та про участь у розподілі пропускної спроможності);

– індивідуальне адміністративно-правове регулювання відносин, пов'язаних із купівлею-продажем електричної енергії (двосторонній договір купівлі-продажу електричної енергії,

договори про купівлю-продаж електричної енергії на ринку «на добу наперед», про купівлю-продаж електричної енергії на внутрішньодобовому ринку, про купівлю-продаж електричної енергії за «зеленим» тарифом, про купівлю-продаж електричної енергії між гарантованим покупцем та суб'єктом господарювання, який за результатами аукціону набув право на підтримку, інші види договорів);

– індивідуальне адміністративно-правове регулювання відносин, пов'язаних із постачанням електричної енергії (договори про постачання електричної енергії споживачу, про постачання електричної енергії постачальником універсальних послуг та про постачання електричної енергії постачальником «останньої надії»);

– індивідуальне адміністративно-правове регулювання відносин, пов'язаних із наданням послуг у сфері електроенергетики (договори про надання допоміжних послуг, про надання послуг із диспетчерського (оперативно-технологічного) управління та про надання послуг комерційного обліку електричної енергії).

Висновки. Підсумовуючи здійснене дослідження, ми дійшли висновку про існування двох видів адміністративно-правового регулювання відносин у сфері електроенергетики в умовах євроінтеграції України, а саме нормативного та індивідуального. Такий підхід відповідає як наявним у правовій доктрині нашої держави концепціям щодо класифікації видів правового й адміністративно-правового регулювання суспільних відносин, так і сучасному стану нормативно-правової бази регулювання відносин у сфері електроенергетики нашої держави. Нормативне регулювання є ключовим видом адміністративно-правового регулювання відносин у сфері електроенергетики. Як нами встановлено, воно здійснюється як на національному так і на міжнародному рівнях за допомогою норм, установлених як законодавчими, так і підзаконними актами. Щодо індивідуального адміністративно-правового регулювання відносин у сфері електроенергетики, то у процесі дослідження ми дійшли висновку, що його значення поступово стає все більшим. Важливою передумовою цього став перехід України до ринкових відносин у сфері електроенергетики. З огляду на те, що низка правовідносин на ринку електроенергетики має договірний характер, індивідуальне адміністративно-правове регулювання відносин у сфері електроенергетики сьогодні має не менше значення, ніж нормативне.

Список використаних джерел:

1. Про особливості доступу до інформації у сферах постачання електричної енергії, природного газу, тепlopостачання, централізованого постачання гарячої води, централізованого питного водопостачання та водовідведення : Закон України від 10 грудня 2015 року № 887-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2016. № 4. Ст. 42.

2. Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг : Закон України від 22 вересня 2016 року № 1540-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2016. № 51. Ст. 833.

3. Про ринок електричної енергії : Закон України від 13 квітня 2017 року № 2019-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2017. № 27–28. Ст. 312.

4. Про заходи, спрямовані на погашення заборгованості, що утворилася на оптовому ринку електричної енергії : Закон України від 17 червня 2020 року № 719-IX. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2020. № 47. Ст. 407.

5. Про затвердження Правил роздрібного ринку електричної енергії : Постанова Нацком. енергетики, ком. послуг від 14 березня 2018 року № 312. *Урядовий кур'єр*. № 75.

6. Про затвердження Правил ринку : Постанова Нацком. енергетики, ком. послуг від 14 березня 2018 року № 307. *Урядовий кур'єр*. № 117.

7. Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність» : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 18 серпня 2017 року № 605-р. *Урядовий кур'єр*. 2017. № 167.

8. Меморандум про взаєморозуміння щодо співробітництва у галузі енергетики щодо Стратегічного Енергетичного Партнерства між Україною та Європейським Союзом спільно з Європейським Співтовариством з атомної енергії : міжнародний документ від 24 листопада 2016 року. *Офіційний вісник України*. 2017. № 80. С. 603. Ст. 2494. Код акта 87371/2017.

9. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : міжнародний документ від 27 червня 2014 року. *Офіційний вісник України*. 2014. № 75. Т. 1. С. 83. Ст. 2125.

10. Рибнікова Е.Ю. Договірне забезпечення використання відновлюваних джерел енергії в Україні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 6. Т. 3. С. 48–52.

11. Питання надання компенсації деяким категоріям споживачів електричної енергії : Постанова Кабінету Міністрів України від 1 лютого 2021 року № 64. URL: <https://kmu.gov.ua/npras/pitannya-nadannya-kompensaciyi-de-a64>.

12. Директива Європейського Парламенту та Ради 2009/72/ЄС від 13 липня 2009 року про спільні правила внутрішнього ринку електроенергії та про скасування Директиви 2003/54/ЄС. URL: http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/control/uk/publish/article?art_id=245023098&cat_id=162176.

13. Погрібний С.В. Регулювання договірних відносин у цивільному праві України: співвідношення їх внутрішнього (саморегулювання) і зовнішнього (державного) регулювання. *Право України*. 2012. № 9. С. 26–36.

14. Тарахонич Т.І. Види правового регулювання: теоретичні аспекти розуміння. *Часопис Київського університету права*. 2014. № 4. С. 28–32.

15. Андріїв В.О. Соціальна сутність права як регулятора суспільних відносин. *Підприємництво, господарство і право*. 2007. № 10. С. 44–47.

16. Права громадян у сфері виконавчої влади / В.Б. Авер'янов, М.А. Бояринцева, І.А. Кресіна та ін. Київ : Наукова думка, 2007. 588 с.

17. Кицик Я.Р. Використання примірних та типових договорів у галузі електроенергетики України. *Приватне право і підприємництво*. 2016. № 16. С. 120–123.

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2021.5.2.18>

НАЙДЬОН Є.М., САНДУЛ В.А.

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

FEATURES OF FINANCIAL SUPPORT OF THE NATIONAL POLICE OF UKRAINE

Актуальність статті полягає в тому, що реалізація функцій держави в повному обсязі вимагає відповідного фінансового забезпечення, динаміка і структура якого залежать від ефективності діяльності держави. Оскільки основним її завданням є забезпечення захисту прав та свобод людини та громадянина, то для якісного та швидкого його виконання необхідні значні фінансові затрати. Проблема фінансування посідає чинне місце в забезпеченні діяльності держави та діяльності Національної поліції України. Сучасний стан розвитку і діяльності Національної поліції України вимагає комплексного дослідження місця та ролі фінансового і матеріально-технічного забезпечення в системі функцій державного управління. Формування, становлення та вдосконалення системи фінансового забезпечення органів національної поліції України набуває особливої актуальності в сучасних умовах, коли кризові явища в економіці, суспільному житті і політиці безпосередньо впливають на стан боротьби зі злочинністю. Окрім того, недавнє реформування цілої системи МВС спричиняє значні зміни у фінансовому та матеріально-технічному забезпеченні їх діяльності, що й зумовлює актуальність дослідження його особливостей. Мета статті – визначити зміст та особливості фінансового забезпечення діяльності органів Національної поліції України. У статті автором розкрито сутність поняття фінансового забезпечення Національної поліції. Розглянуто окремі проблеми фінансового забезпечення органів Національної поліції України. Указано на необхід-

---

© НАЙДЬОН Є.М. – кандидат юридичних наук, доцент кафедри публічно-правових дисциплін (Університет сучасних знань)

© САНДУЛ В.А. – кандидат юридичних наук, доцент кафедри публічно-правових дисциплін (Університет сучасних знань)